

ASPECTE ALE DIMENSIUNII SOCIAL-ECONOMICE A CRIZELOR ORGANIZAȚIONALE

*TCACI Carolina, dr., conf. univ., USARB
STRATUȚA Diana, șef DMC, USARB*

Abstract: *In general terms, the crisis is an extreme strain in the contradictions in the socio-economic system of the organization that threatens its viability. The socio-economic system, by gender and form, of the organization has two tendencies of its existence: functioning and development. The functioning of the organization's socio-economic system consists in maintaining viability, preserving the functions that determine its integrity, its certainty, its quality and its essential characteristics. Development is the acquisition of a new quality that strengthens the ability to live in a changing environment.*

Keywords: *Organizational crisis, system operation and development of social economic system.*

Funcționarea și dezvoltarea sunt strâns legate, reflectă unitatea dialectică a principalelor tendințe în sistemul socio-economic. Această relație poate fi văzută în caracteristicile și indicatorii săi. De exemplu, funcționarea sistemului socio-economic este caracterizată prin prezența obligatorie a obiectului muncii, a mijloacelor de muncă și a factorului uman. În acest caz, funcționarea sistemului socio-economic este posibilă numai într-o anumită conformitate a acestor caracteristici: un mijloc de muncă poate schimba obiectul său, o persoană trebuie să posedă instrumentele de muncă, rezultatul muncii ar trebui să satisfacă nevoile și interesele persoanei.

Dezvoltarea se caracterizează prin schimbări în materie, mijloace de muncă și în om. Criteriul pentru aceste schimbări este apariția unei noi calități care întărește stabilitatea și armonizarea funcționării sistemului social și economic sau creează condiții fundamentale noi pentru acest lucru. Factorii de dezvoltare sunt o creștere a productivității muncii, o schimbare în natura sa, apariția unei noi tehnologii, o creștere a motivației activității. În același timp, bineînțeles, condițiile pentru funcționarea sistemului socio-economic se schimbă.

Legătura dintre funcționare și dezvoltare are un caracter dialectic, care reflectă posibilitatea și modelul declanșării și soluționării crizelor. Funcționarea împiedică dezvoltarea și, în același timp, este mediul său nutritiv, dezvoltarea distruge multe procese funcționale, dar creează condiții pentru implementarea sa.

Astfel, există o tendință de dezvoltare ciclică care reflectă debutul periodic al crizelor.

În literatura de specialitate nu există încă nici o idee general acceptată de crize în dezvoltarea sistemului socio-economic. Timp de mulți ani în țara noastră, această noțiune, însă, era mai curând un factor ideologic, decât un factor firesc în dezvoltarea politicii economice de dezvoltare a producției.

Stabilitatea societății este rezultatul relațiilor reglementate dintre elementele sistemului social și economic al ei. Încălcarea echilibrului în interacțiunea elementelor acestui sistem duce la o amenințare la adresa integrității și stabilității funcționării sale. Sistemul social este expus constant influenței elementelor unui mediu economic activ care afectează schimbarea sa. Atâta timp cât sistemul socio-economic este capabil, el oferă un anumit nivel de stabilitate și contracarează procesele de schimbare a acestuia. Încălcarea relațiilor durabile în sistemul socio-economic determină scăderea stabilității sociale și posibilitatea unui nivel de criză. De regulă, criza conduce la stabilirea unui nou echilibru în sistemul social și la o altă calitate a organizării legăturilor sale.

Printre procesele care determină nivelul și gradul de stabilitate socială a societății, doar o anumită parte este asociată cu fenomene naturale care apar în afara sferei activității organizate a oamenilor. Principala importanță este gestionarea proceselor

În care sursa influențelor active sunt anumite organe guvernamentale și puterea executivă. Obiectul acestor influențe administrative este un set de condiții și factori care, într-o anumită măsură, afectează nivelul stabilității sociale a societății.

Termenul de „gestionare anticriză” a apărut relativ recent. Astăzi, mulți economiști înțeleg că numai un nou tip de management – gestionarea crizelor - este capabil să scoată economia din criză.

În mod obiectiv, criza se caracterizează printr-o serie de situații interconectate care sporesc complexitatea și gestionarea riscurilor. În același timp, sunt posibile următoarele situații: criza este eliminată și împiedicată, criza se stabilizează, una din celelalte se dezvoltă, o ieșire din criză, ceea ce nu o exclude în viitor. Nu numai economia, dar și natura, funcționează ciclic și nu numai procesul de dezvoltare economică dă naștere unor situații de criză.

Renumitul economist K. Marx a susținut că sursa crizelor în dezvoltarea socială este o economie bazată pe proprietatea privată. Prin urmare, politicienii și ideologii din țara noastră au dedus poziția, potrivit căreia formarea socio-economică care a eliminat proprietatea privată exclude însăși posibilitatea unei crize. De aceea, în ultimul timp au fost folosite noțiunile „dificultăți de creștere”, „probleme de dezvoltare”, „stagnare”, care au înlocuit conceptul de „criză”, dar au reflectat, în esență, aceleași procese. Criza, în traducere din limba greacă, este un punct de cotitură, rezultatul fiind o fractură puternică, abruptă, o stare de tranziție dificilă. Aceasta poate însemna și „ieșirea, rezolvarea unui conflict”. Dar sensul modern al cuvântului este cel mai adesea folosit de medici, în înțelegerea lor, criza înseamnă o fază crucială a dezvoltării bolii. În acest sens, se ajunge la „criză” când boala se intensifică sau trece într-o altă boală sau chiar se termină cu moartea. De exemplu, afirmația laconică dată de Coselleck sună astfel: o criză este „un punct de cotitură aproape măsurabil, în care soluția este fie moartea, fie viața”.

În secolele XVII-XVIII, conceptul de „criză” a început să se aplice proceselor care au loc în societate - crize militare, politice. În același timp, a fost folosită semnificația aproape neschimbată a crizei, luată din medicină.

Și, în sfârșit, în secolul al XIX-lea, acest concept a fost transferat economiei. Conceptul economic clasic al crizei, format la acea vreme, nu înseamnă faza dorită și dramatică a sistemului economic capitalist. A doua fază este depresia (stagnarea). Ea reprezintă o fază (mai mult sau mai puțin continuă - de la șase luni la trei ani) de adaptare a vieții economice la noile condiții și nevoi, o fază de dobândire a unui nou echilibru. Se caracterizează prin incertitudine, acțiuni dezordonate. Încrederea omului de afaceri în conjuncture pieței este dificil de recuperat, el este inspectat fără a risca să investească fonduri considerabile în afaceri, deși prețurile și condițiile de gestionare se stabilizează. Această fază este caracterizată, în multe cazuri, de o scădere a ratei dobânzii.

A treia fază este renașterea. Aceasta este faza de recuperare. Investițiile încep, prețurile, producția, ocuparea forței de muncă, ratele dobânzilor cresc. Revitalizarea acoperă, mai presus de toate, industria care furnizează mijloacele de producție. Încurajați de succesul altora, se creează noi afaceri. Cu alte cuvinte, redresarea este finalizată de realizarea nivelului dinainte de criză a indicatorilor macroeconomici. Apoi începe o nouă ascensiune mai mare decât înainte.

A patra fază este creșterea (boom-ul). Aceasta este faza în care accelerarea dezvoltării economice se regăsește într-o serie de inovații, apariția în masă a unor noi produse și noi întreprinderi în creșterea rapidă a investițiilor, prețurile acțiunilor și a altor titluri de valoare, ratele dobânzilor, prețurile și salariile. În același timp, tensiunea balanțelor bancare este în creștere, stocurile de mărfuri sunt în creștere. Ascensiunea care aduce economia la un nou nivel în dezvoltarea progresivă pregătește baza pentru o nouă criză periodică.

Definițiile de mai sus ale crizei o caracterizează la nivel macroeconomic. În microeconomie, se folosește conceptul de „criză organizațională”. În sens larg, aceasta înseamnă un proces care pune în pericol existența unei întreprinderi.

Conceptul de „criză organizațională” descrie, în literatura economică actuală, o varietate de fenomene din viața întreprinderii - din simpla interferență în funcționarea întreprinderii prin diferitele conflicte - la distrugerea întreprinderii, care pentru întreprindere poate fi descrisă ca fiind catastrofală.

Mai mult decât atât, criza organizațională poate fi înțeleasă ca un proces neplanificat și nu se dorește, care este în măsură chiar să împiedice în mod semnificativ sau să facă imposibilă funcționarea întreprinderii.

Profesorul E.M. Korotkov a oferit o definiție cuprinzătoare a crizei organizaționale: „Criza este o agravare extremă a contradicțiilor de dezvoltare; pericolul tot mai mare de faliment, lichidare; nepotrivire în activitățile sistemelor economice, financiare și de altă natură; un punct de cotitură în procesul de schimbare”. Sau, „o criză înseamnă un punct de cotitură, orice schimbare calitativă a procesului, o tranziție de la o situație existentă la alta, care diferă substanțial în parametri de bază”.

În acest sens, tranziția de la stabilitate la îmbunătățire sau deteriorare este o situație de criză în dezvoltarea sistemului. Adică, îmbunătățirea situației întreprinderii este, de asemenea, o criză, iar o neînțelegere a acesteia duce la euforie, încredere nerezonabilă că această creștere va continua. Consecința este, de obicei, „neșteptată” - agravarea contradicțiilor, liderii nu fac față schimbărilor structurale, necesitatea de a schimba rapid strategia de marketing în circumstanțele schimbate cu resurse limitate, lipsa de timp etc. Orice schimbare a parametrilor sistemului - atât pozitivă, cât și negativă - conduce la schimbarea opusă a celorlalți parametri.

Astfel, criza este starea normală a oricărui sistem. Contradicțiile în sisteme se nasc, se exacerbează și se rezolvă. Conform legilor dialecticii, schimbările cantitative conduc la schimbări calitative. Nu există sfârșituri - există contradicții. Momentul rezolvării contradicției este o criză.

Cauzele crizei sistemului socio-economic pot fi diferite. Ele împărtășesc obiectivul legat de nevoile ciclice de modernizare și restructurare, subiective, reflectând greșelile și voluntarismul în management, precum și caracterizează fenomenele naturale climatice - cutremure și altele.

Cauzele crizei pot fi, de asemenea, externe și interne: primele sunt legate de tendințele și strategia dezvoltării macroeconomice sau chiar de dezvoltarea economiei mondiale, concurență, situația politică din țară; cele de-al doilea - cu o strategie de marketing riscantă, conflicte interne, deficiențe în organizarea producției, management imperfect, politici defectuoase de inovare și investiții.

De asemenea, motivele crizelor socio-economice pot fi împărțite în următoarele grupuri:

1) motive economice – starea de criză a economiei, declinul general în producție, inflație, instabilitatea sistemului financiar, creșterea prețurilor pentru resurse, modificarea condițiilor de piață, insolvența și falimentul partenerilor, monopolizarea pieței. Unul dintre motivele insolvabilității întreprinderilor poate fi politica fiscală greșită a statului;

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ
**ASIGURAREA VIABILITĂȚII ECONOMICO-MANAGERIALE PENTRU DEZVOLTAREA DURABILĂ A ECONOMIEI
REGIONALE ÎN CONDIȚIILE INTEGRĂRII ÎN UE**

2) șomajul în creștere; reducerea salariilor angajaților de stat, plățile către pensionari, militari; creșterea diferențierii veniturilor populației; criza personalului; reducerea salariului minim. De exemplu, criza tehnologică apare ca o criză a noilor idei tehnologice în fața unei nevoi clar exprimate pentru noile tehnologii. Aceasta poate fi o criză a incompatibilității tehnologice a produselor sau o criză de respingere a noilor soluții tehnologice. Într-un plan mai generalizat, astfel de crize pot arăta ca crize de progres științific și tehnologic – ca o escaladare a contradicțiilor dintre tendințele, oportunitățile și consecințele sale.

Din motive imediate, crizele sunt împărțite în: naturale, sociale, de mediu. Primele sunt cauzate de condițiile naturale ale vieții și ale activității umane. Cauzele unor astfel de crize includ cutremure, uragane, incendii, schimbări climatice, inundații. Toate acestea nu pot afecta decât economia, psihologia umană, procesele sociale și politice. La anumite scale asemenea fenomene ale naturii dau naștere unor crize. Cauza crizei poate fi și relațiile sociale în toate formele de manifestare a acestora. În condițiile actuale, o importanță deosebită o are înțelegerea și recunoașterea crizelor ecologice - crize ale relației dintre om și natură. Aceasta este o criză, care rezultă din schimbările din mediul natural cauzate de activitatea umană: epuizarea resurselor, poluarea mediului, apariția unor tehnologii periculoase, nu țin seama de cerințele legilor echilibrului natural.

Crizele pot fi, de asemenea, previzibile (naturale) și neașteptate (aleatorii). Crizele predictibile apar ca un stadiu de dezvoltare, acestea pot fi prezise și sunt cauzate de factori obiectivi de acumulare a motivelor crizei - necesitatea de restructurare a producției, schimbări în structura de interese sub influența progresului tehnico-științific. Crizele neașteptate sunt, adesea, rezultatul fie a greșelilor greșite în management, fie a oricăror fenomene naturale sau a dependenței economice, care conduc la expansiunea și răspândirea crizelor locale.

Există, de asemenea, crize explicite și latente (ascunse): cele dintâi se desfășoară în mod vizibil și sunt ușor de detectat, cele ascunse continuă relativ imperceptibil și, prin urmare, sunt cele mai periculoase.

Crizele sunt profunde și ușoare. Adâncimea crizelor acute duce, adesea, la distrugerea diferitelor structuri ale sistemului socio-economic. Ele sunt complexe și neuniforme, acumulând o mulțime de contradicții, legându-se într-o spirală complicată. Crizele ușoare sunt mai consecvente și mai dureroase. Ele pot fi prevăzute, ele sunt mai ușor de gestionat.

Factorul de criză este un eveniment, o stare fixă sau o tendință stabilită care indică declanșarea unei crize.

Cauza crizei este evenimente sau fenomene, ca urmare a apariției unor factori de criză.

Simptomele sunt o manifestare inițială, externă a fenomenelor de criză care nu întotdeauna caracterizează adevăratele cauze ale crizei, dar pentru care aceste motive pot fi stabilite.

Criza organizațională este cauzată de nepotrivirea parametrilor ei financiari și economici cu parametrii mediului.

Factorii externi ai crizei pot fi la rândul ei împărțiți în:

1) factorii socio-economici ai dezvoltării globale a țării: creșterea inflației; instabilitatea sistemului fiscal; instabilitatea legislației și a cadrului de reglementare; scăderea nivelului veniturilor reale ale populației; creșterea șomajului;

2) factori de piață: o scădere a capacității pieței interne; consolidarea monopolului pe piață; instabilitatea pieței valutare; o creștere a ofertei de bunuri substituibile;

3) alți factori externi: instabilitate politică; dezastru naturale; creșterea situației criminalității.

Factorii interni ai crizei sunt împărțiți în:

1) factori de management: nivelul ridicat al riscului comercial; cunoașterea insuficientă a situației pieței; managementul financiar ineficient; gestionarea deficitară a costurilor de producție; lipsa flexibilității în management; sistemul calitativ insuficient de contabilitate și raportare;

2) factori de producție: insecuritatea unității întreprinderii ca complex de proprietate; activele învechite și uzate; productivitatea scăzută a muncii; consum mare de energie; congestia cu instalațiile sociale; piață - competitivitatea scăzută a produselor; dependența de un număr limitat de furnizori și cumpărători.

Există următoarele faze ale crizei întreprinderii:

1) profitabilitate redusă și marje de profit (o criză în sens larg);

2) rentabilitatea producției;

3) epuizarea sau absența fondurilor de rezervă;

4) insolvabilitatea.

Problema apariției crizelor social-economice în cadrul organizației poate fi abordată doar din pozițiile sistemice. Orice organizație este un sistem, deoarece este alcătuit din elemente, părți, componente etc. și reprezintă integritatea. Astfel, dezvoltarea organizației, chiar dacă creșterea cantitativă nu modifică caracteristicile generale ale integrității sale, cu excepția cazului, desigur, nu are loc de distrugerea acestuia.